

TÌM HIỂU “CHƯƠNG TRÌNH BẢO VỆ VÀ HỖ TRỢ TRẺ EM TƯƠNG TÁC LÀNH MẠNH, SÁNG TẠO TRÊN MÔI TRƯỜNG MẠNG”

ThS. Đặng Thị Duy Tư^()*

Cách mạng 4.0 đang tạo nên những đột phá trong thời đại công nghệ số. Nhân loại đã trải qua ba cuộc cách mạng với những thay đổi cực kỳ lớn và diễn ra một cách ngoạn mục đến mức làm cho con người không thể lường trước các vấn đề xã hội và tác động xã hội như thế nào trong tương lai. Chỉ biết rằng lần thứ tư, trong bức tranh sáng lạn của công nghệ 4.0 đang xuất hiện những mảng tối lan ra từ tính thiếu an ninh trên không gian mạng và thiếu an toàn thông tin mạng. Trong số khoảng 70 triệu người Việt Nam đang sử dụng Internet, khoảng 60 triệu người Việt Nam đang sử dụng Facebook thì đối tượng dễ bị xâm hại và tổn thương nhất chính là trẻ em. Hướng đến trẻ em Việt Nam, ngày 01 tháng 6 năm 2021, Thủ tướng Chính phủ ban hành Quyết định số 830/QĐ-TTg “Phê duyệt Chương trình bảo vệ và hỗ trợ trẻ em tương tác lành mạnh, sáng tạo trên môi trường mạng”.

“Chương trình bảo vệ và hỗ trợ trẻ em tương tác lành mạnh, sáng tạo trên môi trường mạng” căn cứ Luật Trẻ em, dựa trên các quyền trẻ em cơ bản như: quyền được giáo dục, học tập để phát triển và sáng tạo; quyền vui chơi, giải trí; quyền bất khả xâm phạm về đời sống riêng tư, bí mật cá nhân và bí mật gia đình; quyền được tiếp cận thông tin và tham gia hoạt động xã hội¹... Đồng thời căn cứ Luật An ninh mạng quy định về vấn đề bảo vệ trẻ em trên không gian mạng: “Trẻ em có quyền được bảo vệ, tiếp cận thông tin, tham gia hoạt động xã hội, vui chơi, giải trí, giữ bí mật cá nhân, đời sống riêng tư và các quyền khác khi tham gia trên không gian mạng”². Chương trình xác lập các mục tiêu: Bảo vệ thông tin bí mật đời sống riêng tư, bí mật cá nhân của trẻ em khi trẻ em tiếp cận thông tin, tham gia các hoạt động trên môi trường mạng; Trang bị kiến thức, kỹ năng số cho trẻ em theo từng độ tuổi để biết tự bảo vệ mình và biết cách tương tác an toàn trên

^(*) Phó Trưởng Khoa Luật, Học viện Cán bộ Thành phố Hồ Chí Minh

¹ Mục 1 Chương II Luật Trẻ em năm 2016.

² Khoản 1 Điều 29 Luật An ninh mạng năm 2018.

môi trường mạng; Truyền thông đến toàn xã hội, tập trung vào các đối tượng là cha, mẹ, giáo viên, người chăm sóc trẻ về kiến thức, kỹ năng hỗ trợ, định hướng trẻ em tương tác an toàn, lành mạnh, sáng tạo trên môi trường mạng; Bảo đảm các điều kiện cần thiết để trẻ em được tham gia an toàn, lành mạnh trên môi trường mạng và có các giải pháp hỗ trợ phù hợp để trẻ phục hồi khi chịu tác động tiêu cực từ môi trường mạng³.

Nhằm thực hiện và đạt được mục tiêu, Chương trình đề ra các nhóm giải pháp tập trung vào việc hoàn thiện pháp luật bảo vệ trẻ em trên môi trường mạng; trang bị kỹ năng tự bảo vệ trên môi trường mạng; ứng dụng công nghệ kiểm soát an ninh mạng nhằm bảo vệ trẻ em trên môi trường mạng.

Một là, hoàn thiện pháp luật bảo vệ trẻ em trên môi trường mạng. Hoàn thiện hệ thống pháp luật bảo vệ trẻ em trên môi trường mạng thông qua rà soát hành lang pháp lý, cơ chế chính sách về bảo vệ và hỗ trợ trẻ em tương tác lành mạnh trên môi trường mạng, trong đó lấy trẻ em làm trung tâm trong xây dựng chính sách và lấy ý kiến của trẻ em đối với các cơ chế, chính sách tác động đến trẻ em trên môi trường mạng; nghiêm cấm mọi hình thức tạo lập, lưu trữ, chia sẻ trái pháp luật các hình ảnh, video clip trong đó trẻ em là đối tượng bị xâm hại tình dục; sửa đổi, bổ sung các chế tài nghiêm minh để xử phạt hành chính, truy cứu trách nhiệm hình sự các hành vi xâm hại trẻ em trên môi trường mạng⁴. Hơn nữa, cần “khoanh vùng” xác lập tính trách nhiệm cho nên cần quy định về trách nhiệm người đứng đầu các cơ quan hành chính nhà nước từ trung ương đến địa phương khi để xảy ra các vụ việc xâm hại trẻ em trên môi trường mạng gây hậu quả nghiêm trọng thuộc phạm vi quản lý.

Bên cạnh việc xây dựng và hoàn thiện pháp luật phải bảo đảm tổ chức thực thi pháp luật, chương trình yêu cầu về việc triển khai các chương trình tập huấn, nâng cao năng lực, cập nhật kiến thức, công nghệ, kỹ năng tư vấn, hỗ trợ tâm lý

³ Điều 1 Quyết định số 830/QĐ-TTg “Phê duyệt Chương trình bảo vệ và hỗ trợ trẻ em tương tác lành mạnh, sáng tạo trên môi trường mạng”.

⁴ Điều 1 Quyết định số 830/QĐ-TTg “Phê duyệt Chương trình bảo vệ và hỗ trợ trẻ em tương tác lành mạnh, sáng tạo trên môi trường mạng”.

cho lực lượng thực thi pháp luật, cán bộ làm công tác bảo vệ trẻ em, điều tra tội phạm và truy tố, xét xử để kịp thời nắm thông tin, tình hình thế giới, đặc biệt là xu hướng công nghệ đối với vấn đề ngăn ngừa, xử lý các vụ lạm dụng, xâm hại trẻ em trên môi trường mạng. Nghiên cứu thành lập các trung tâm tư vấn, hỗ trợ giúp trẻ phục hồi về tâm lý, thể chất và tinh thần khi bị xâm hại trên môi trường mạng cũng như hỗ trợ pháp lý cho trẻ, đồng hành cùng trẻ trong quá trình điều tra, xử lý tội phạm và hỗ trợ định hướng cho trẻ phục hồi. Hình thành mạng lưới bảo vệ, hỗ trợ trẻ em trên môi trường mạng có sự tham gia của các cơ quan nhà nước, các tổ chức xã hội, doanh nghiệp, chuyên gia trong và ngoài nước.

Nhiệm vụ và giải pháp này của Chương trình song hành cùng Luật An ninh mạng. Luật này quy định “Chủ quản hệ thống thông tin, doanh nghiệp cung cấp dịch vụ trên mạng viễn thông, mạng Internet, các dịch vụ gia tăng trên không gian mạng có trách nhiệm kiểm soát nội dung thông tin trên hệ thống thông tin hoặc trên dịch vụ do doanh nghiệp cung cấp để không gây nguy hại cho trẻ em, xâm phạm đến trẻ em, quyền trẻ em; ngăn chặn việc chia sẻ và xóa bỏ thông tin có nội dung gây nguy hại cho trẻ em, xâm phạm đến trẻ em, quyền trẻ em; kịp thời thông báo, phối hợp với lực lượng chuyên trách bảo vệ an ninh mạng thuộc Bộ Công an để xử lý”⁵; “Lực lượng chuyên trách bảo vệ an ninh mạng và các cơ quan chức năng có trách nhiệm áp dụng biện pháp để phòng ngừa, phát hiện, ngăn chặn, xử lý nghiêm hành vi sử dụng không gian mạng gây nguy hại cho trẻ em, xâm phạm đến trẻ em, quyền trẻ em”⁶.

Hai là, trang bị kỹ năng tự bảo vệ trên môi trường mạng. Đối với trẻ em, trang bị cho các em kỹ năng cơ bản khi tham gia sử dụng Internet về khả năng tự phát hiện các hành vi có nguy cơ xâm hại trên môi trường mạng; về cách thức tìm kiếm sự hỗ trợ khi bị xâm hại trên môi trường mạng, về các hình thức tư vấn hỗ trợ trẻ em thông qua tư vấn học đường. Cần thiết tăng cường hiển thị trên các kênh truyền hình và các phương tiện thông tin đại chúng số điện thoại đường dây nóng Tổng đài điện thoại quốc gia bảo vệ trẻ em số 111 tiếp nhận thông tin

⁵ Khoản 2 Điều 29 Luật An ninh mạng năm 2018.

⁶ Khoản 5 Điều 29 Luật An ninh mạng năm 2018.

báo cáo xâm hại trẻ em và địa chỉ liên hệ của các trung tâm, tổ chức tư vấn, cứu trợ khẩn cấp⁷.

Đối với gia đình và trường học, cha mẹ và giáo viên cũng cần được tuyên truyền nâng cao nhận thức về trách nhiệm bảo vệ trẻ em trên môi trường mạng. Lòng ghép vào chương trình giáo dục các nội dung trang bị kiến thức, nâng cao nhận thức về môi trường mạng cho trẻ em và kỹ năng cơ bản khi tham gia môi trường mạng; trong đó đổi mới cách thức, nội dung công tác truyền thông theo hướng gần gũi, sinh động để thu hút trẻ em. Nhà trường và gia đình phối hợp hướng dẫn trẻ em phương pháp tự phát hiện hành vi có nguy cơ xâm hại trẻ em trên môi trường mạng nhằm tự bảo vệ. Đặc biệt riêng đối với đối tượng trẻ em không đến trường học cũng phải xây dựng hệ thống bảo vệ trẻ em tại cộng đồng, các tổ chức xã hội, tổ dân phố, trung tâm tư vấn.

Luật Trẻ em cũng khẳng định trách nhiệm bảo vệ trẻ em trên môi trường mạng: “Cơ quan, tổ chức liên quan có trách nhiệm tuyên truyền, giáo dục và bảo vệ trẻ em khi tham gia môi trường mạng dưới mọi hình thức; cha, mẹ, giáo viên và người chăm sóc trẻ em có trách nhiệm giáo dục kiến thức, hướng dẫn kỹ năng để trẻ em biết tự bảo vệ mình khi tham gia môi trường mạng. Cơ quan, tổ chức, cá nhân quản lý, cung cấp sản phẩm, dịch vụ thông tin, truyền thông và tổ chức các hoạt động trên môi trường mạng phải thực hiện các biện pháp bảo đảm an toàn và bí mật đời sống riêng tư cho trẻ em theo quy định của pháp luật”⁸. Điều này hoàn toàn tương thích với Luật An ninh mạng về bảo vệ trẻ em trên không gian mạng: “Cơ quan, tổ chức, cha mẹ, giáo viên, người chăm sóc trẻ em và cá nhân khác liên quan có trách nhiệm bảo đảm quyền của trẻ em, bảo vệ trẻ em khi tham gia không gian mạng theo quy định của pháp luật về trẻ em”⁹. Hơn nữa, Luật An ninh mạng quy định cả về trách nhiệm của cơ quan, tổ chức, cá nhân nào tham gia trên không gian mạng cũng phải phối hợp với cơ quan có thẩm quyền trong

⁷ Điều 1 Quyết định số 830/QĐ-TTg “Phê duyệt Chương trình bảo vệ và hỗ trợ trẻ em tương tác lành mạnh, sáng tạo trên môi trường mạng”.

⁸ Điều 54 Luật Trẻ em năm 2016.

⁹ Khoản 4 Điều 29 Luật An ninh mạng năm 2018.

bảo đảm quyền của trẻ em trên không gian mạng, ngăn chặn thông tin có nội dung gây nguy hại cho trẻ em theo quy định của Luật An ninh mạng và Luật Trẻ em¹⁰.

Ba là, ứng dụng công nghệ kiểm soát an ninh mạng nhằm bảo vệ trẻ em trên môi trường mạng. Ngoài việc kêu gọi xã hội chung tay phát triển các sản phẩm ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông hỗ trợ học tập trên môi trường mạng để trẻ em truy cập, khai thác nguồn tài nguyên trực tuyến một cách chủ động, sáng tạo, hiệu quả và an toàn, Chương trình cũng đề ra nhóm giải pháp về ứng dụng công nghệ kiểm soát an ninh mạng nhằm bảo vệ trẻ em trên môi trường mạng. Trước hết, trong ngành giáo dục và đào tạo, đưa vào sử dụng các phần mềm, ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông, các kho học liệu, xuất bản phẩm điện tử nhằm nâng cao chất lượng giảng dạy, học tập trên môi trường mạng, đồng thời quản lý tốt việc học sinh truy cập mạng, đổi mới cách thức tương tác giữa nhà trường với gia đình và học sinh; góp phần thực hiện chuyển đổi số một cách an toàn trong lĩnh vực giáo dục và đào tạo. Bên ngoài xã hội, khuyến khích các doanh nghiệp công nghệ số, nội dung số, truyền thông số Việt Nam phát triển, làm chủ các công nghệ bảo vệ, hỗ trợ trẻ em trên môi trường mạng và các ứng dụng, nội dung giúp trẻ em tương tác lành mạnh, sáng tạo trên môi trường mạng bằng cách thiết lập các kênh thông tin thân thiện để tiếp nhận phản ánh về các hình ảnh, video, nội dung xâm hại trẻ em trên môi trường mạng theo hướng tích hợp thành một đầu mối duy nhất; có cơ chế kết nối để các nhà cung cấp dịch vụ nội dung trên Internet có thể tích hợp chế độ giám sát việc tuân thủ chặn lọc, gỡ bỏ các nội dung xâm hại trẻ em trên môi trường mạng, chế độ báo cáo tự động về các nội dung nguy hại, xâm hại trẻ em trên môi trường mạng về cơ quan nhà nước có thẩm quyền.

Đặc biệt, Chương trình đề cập ý tưởng thiết lập cơ sở dữ liệu CSAM (Child Sexual Abuse Material) của Việt Nam gồm thông tin, dữ liệu đặc tả về hình ảnh, video xâm hại trẻ em và có cơ chế để các cơ quan chức năng và các tổ chức, doanh nghiệp liên quan tham gia cập nhật, phân tích thông tin nhằm ngăn ngừa việc đăng

¹⁰ Khoản 3 Điều 29 Luật An ninh mạng năm 2018.

tải, chia sẻ các hình ảnh, video xâm hại trẻ em trên môi trường mạng dựa trên ứng dụng các công nghệ hiện đại như trí tuệ nhân tạo, học máy, phân tích dữ liệu lớn...; hướng tới kết nối với các cơ sở dữ liệu tương tự trong khu vực và của các cơ quan, tổ chức quốc tế về bảo vệ trẻ em trên môi trường mạng¹¹.

Để thực hiện đồng bộ các nhiệm vụ và giải pháp nêu trên, Quyết định số 830/QĐ-TTg “Phê duyệt Chương trình bảo vệ và hỗ trợ trẻ em tương tác lành mạnh, sáng tạo trên môi trường mạng” quy định rõ trách nhiệm tổ chức thực hiện. Trong đó, Bộ Thông tin và Truyền thông là cơ quan chủ trì thực hiện Chương trình. Phối hợp gồm có các cơ quan: Bộ Giáo dục và Đào tạo, Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội, Bộ Công an, Ủy ban nhân dân các cấp, Tòa án nhân dân, Viện kiểm sát nhân dân...; các tổ chức chính trị - xã hội: Mặt trận Tổ quốc, Hội Phụ nữ, Đoàn Thanh niên...; các báo, đài, hiệp hội: Đài Truyền hình Việt Nam, Đài Tiếng nói Việt Nam, Thông tấn xã Việt Nam và các cơ quan báo chí, truyền thông, phương tiện thông tin đại chúng, Hiệp hội An toàn thông tin Việt Nam, Hội Truyền thông số Việt Nam, Hội Bảo vệ quyền trẻ em Việt Nam... Đặc biệt Chương trình huy động sự tham gia của các doanh nghiệp cung cấp dịch vụ viễn thông, dịch vụ Internet, dịch vụ trò chơi điện tử trực tuyến; doanh nghiệp sản xuất các thiết bị di động thông minh, máy tính và sản xuất phần mềm.

“Chương trình bảo vệ và hỗ trợ trẻ em tương tác lành mạnh, sáng tạo trên môi trường mạng” được ban hành ngày 01 tháng 6 năm 2021 như món quà Tết Thiếu nhi thể hiện sự quan tâm của Nhà nước đối với trẻ em. Chương trình thay lời hiệu triệu sự đồng thuận của cơ quan, tổ chức, doanh nghiệp, cá nhân, nhà trường và gia đình cùng kết nối cùng chung tay chăm lo cho trẻ em Việt Nam một môi trường sống lành mạnh và hạnh phúc, phát triển và sáng tạo!

¹¹ Điều 1 Quyết định số 830/QĐ-TTg “Phê duyệt Chương trình bảo vệ và hỗ trợ trẻ em tương tác lành mạnh, sáng tạo trên môi trường mạng”.

Tài liệu tham khảo

1. Luật Trẻ em năm 2016.
2. Luật An ninh mạng năm 2018.
3. Quyết định số 830/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ ngày 01 tháng 6 năm 2021 “Phê duyệt Chương trình bảo vệ và hỗ trợ trẻ em tương tác lành mạnh, sáng tạo trên môi trường mạng”.
4. <https://baoquocte.vn/khan-thiet-bao-ve-tre-em-tren-moi-truong-mang-117055.html>
5. <https://bvhttdl.gov.vn/bao-ve-tre-em-tren-moi-truong-mang-20210614161717379.htm>

<http://hocviencanbo.hochiminhcity.gov.vn>